

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล*

WATER MANAGEMENT ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE

ปกิตน์ สันตินิยม

Pakit Santiniyom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: brother_dol@hotmail.com

บทคัดย่อ

น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตการเกษตรและอุตสาหกรรม ประเทศไทยบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วมและภัยแล้ง การบริหารจัดการน้ำดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ และใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ในการบริหาร เพื่อให้เกิดสมดุลของน้ำ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหา น้ำท่วมและภัยแล้งในสังคมได้อย่างยั่งยืนถึงแม้ว่า “น้ำ” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมด หากควรมีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนได้ใช้น้ำที่มีคุณภาพดี มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการจัดการน้ำมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่ายิ่งขึ้นด้วยการจัดระบบชลประทาน ทำให้เกิดพื้นที่เพาะปลูกหรือพื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ต้องพึ่งพิงน้ำฝนมากขึ้น ในขณะเดียวกันในหลายชุมชน โดยได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง หรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้น การจัดการน้ำ จึงเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายต้องให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่ต้องจัดการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันคือจะหาอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดการใช้ที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บทความทางวิชาการเรื่องนี้ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, น้ำ, ธรรมาภิบาล

* Received 4 November 2020; Revised 30 December 2020; Accepted 2 January 2021

Abstract

Water is an important and essential resource for sustaining agricultural and industrial life. Thailand manages water according to the water resource management strategy. To maximize the use of water And to resolve flood and drought problems Such water management will be efficient and effective. Need for an integrated water management And apply the 6 principles of good governance in management To achieve water balance And beneficial to the public And able to sustainably solve flood and drought problems in society Although "water" is a natural resource that cannot be used up If appropriate water management should be performed So that communities can use good quality water There is sufficient supply to meet the needs of the community and activities. Which at present has developed a water management system to be more cost effective by organizing irrigation systems Causing more farmland or agricultural areas that do not rely on rainwater At the same time, in many communities It can be obtained from surface water sources such as creek, swamp, canal, lake or reservoir. Therefore, water management is a matter of concern to many parties to meet the increasing demand. In the past decade, especially, it has pointed out that water is a resource that must be managed effectively. To be able to adequately meet the needs of all groups of water users and important issues to consider in current water management. What is to do to achieve effective, sustainable and fair use? This academic paper presents the guidelines for water management according to good governance principles for maximum efficiency in operation.

Keywords: Management, Water, Good Governance

บทนำ

มนุษย์มีความจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิตทั้งในการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนใช้น้ำในกิจกรรมทางการเกษตรกรรมและการอุตสาหกรรม ซึ่งมีปริมาณสูงขึ้นภายใต้มาตรการพัฒนาเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน เพราะทรัพยากรน้ำถือเป็นต้นทุนเศรษฐกิจรากฐานที่ช่วยก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์บนแผ่นดิน ที่ใดมีน้ำที่นั่นย่อมมีความผาสุก เหมือนดังกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญในลักษณะ “น้ำคือชีวิต” ดังพระราชดำรัส ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม

2529 ความว่าตอนหนึ่ง “...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้เพื่อน้ำเพาปลูก เพราะชีวิตที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (เอกรัฐ กุศลสูงเนิน, 2563) ด้วยเหตุที่ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่มีพื้นฐานส่วนใหญ่ทำการเกษตร และส่งออกพืชผลทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก และสร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก หากมองในแง่ของดุลการค้าไทยยังคงเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในอาเซียน คิดเป็นมูลค่ากว่าห้าพันสามร้อยล้านบาท โดยสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ น้ำตาล อาหารปรุงแต่งจากเนื้อปลา เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ข้าวเจ้าและข้าวหอมมะลิ ผลไม้ และยางพาราธรรมชาติ ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อพืชผลการเกษตรคือ “น้ำ” ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยในหลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเกิดจากการขาดฝน ฝนตกไม่ตรงตามฤดู หรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรเสียหายจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อการส่งออกสินค้าทางการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต่างเร่งรัดในการเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาส่วนหนึ่งมีผลมาจากปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการน้ำ ในปัจจุบันมีโครงสร้างองค์กรซึ่งไม่แตกต่างจากอดีต ทำให้เกิดปัญหาการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งที่ 85/2557 ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เพื่อกำหนดกรอบนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง และคุณภาพน้ำของประเทศให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, 2558) ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังประสบปัญหาอยู่บ้างอันเนื่องมาจาก ขาดการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญ และนาแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กร ธรรมาภิบาลเกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพสู่ประชาชน โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุม การกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจะถูกตรวจสอบ ต่อแนวทางการใช้อำนาจในการดำเนินงาน ซึ่งธรรมาภิบาลเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถ โดยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ปราศจากการคอร์รัปชัน หรือการไม่นำผลประโยชน์ของสาธารณะมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีการดำเนินงานสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ลดกฎระเบียบที่มากจนเกินไป มีการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส มีกฎกติกา มารยาทในการบริหารงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

การบริหารจัดการน้ำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่จำเป็นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ แม้แต่ในการดำรงชีวิตการอุปโภคบริโภคการประกอบอาหารชำระร่างกายการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในภาคอุตสาหกรรมต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิตโดยใช้ล้างของเสียหล่อเครื่องจักรและระบายความร้อนน้ำจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากและเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าจึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องรับรู้ตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งต้องวางโครงการเกิดน้ำในระบบนิเวศธรรมชาติของป่าต้นน้ำเป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกภาคส่วนต้องช่วยกันปกป้องดูแลรักษาอนุรักษ์ป่าต้นน้ำการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าเพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำใสสะอาดไหลตลอดทั้งปีอีกทั้งในอนาคตจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นจำเป็นต้องใช้น้ำปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยในขณะที่ปริมาณน้ำมีจำนวนจำกัดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเนื่องจากสาเหตุหลายประการจึงจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (ปราโมทย์ ไหมก๊อต, 2525) ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการน้ำจึงต้องมีเป้าหมาย และแนวทางในการบริหารจัดการแบบพิเศษ

โดยความหมาย การจัดการทรัพยากรน้ำ คือโดยดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างบูรณาการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ ไม่ใช่เฉพาะการส่งน้ำหรือเอาไปแจก แต่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์กันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำปัญหาน้ำท่วมและปัญหาน้ำเสียความสำคัญก็คือการจัดการทรัพยากรน้ำมีเป้าหมายหลักคือการจัดการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดจากทรัพยากรน้ำและต้องจัดการควบคู่กับป่าต้นน้ำด้วยความสำคัญของงานอนุรักษ์ต้นน้ำตอนบนนั้นเปรียบเสมือนแหล่งน้ำธรรมชาติที่สามารถให้น้ำต่อพื้นราบหรือพื้นที่ตอนล่างได้มากพอตลอดเวลาและมีคุณภาพดีตามที่ต้องการในกรณีที่พื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำอาจไม่ถูกเก็บไว้ในดินมักก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและการมีน้ำมากเกินไปในฤดูฝนซึ่งจะแปรสภาพอุทกภัยโดยเฉพาะในเขตร้อนนักจัดการลุ่มน้ำจำต้องมีการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อทดแทนดินที่ไม่สามารถเก็บน้ำได้อย่างหรือเขื่อนอาจจะมีการยกเลิกไปถ้ามีการพัฒนาที่ดินให้มีสมรรถภาพในการเก็บน้ำได้อย่างไรก็ตามการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อเอาไว้ใช้สอยเป็นหลักประกันในการมีน้ำใช้สอยได้ตามเวลาที่ต้องการอีกทั้งยังช่วยให้น้ำที่มีตะกอนปนอยู่ในใสสะอาดขึ้นทำให้สามารถนำน้ำมาใช้ได้และลดต้นทุนในการทำมาสะอาดน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2563) น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์อนันต์และมีโทษมหันต์หากไม่ได้มีการจัดการและควบคุมที่ดีพอการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำจำเป็นจะต้องอาศัยการวางแผนการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำและการควบคุมปริมาณและอัตราการไหลของน้ำให้พอเหมาะพริ้มทั้งคำนึงถึงคุณภาพและระยะเวลาการไหลของน้ำในเวลาเดียวกันด้วยนอกจากนี้การอนุรักษ์

ทรัพยากรน้ำจะต้องพิจารณาควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำทุกประเภทร่วมกันให้บังเกิดผลคุ้มค่ามากที่สุดเพราะการใช้ประโยชน์จากน้ำแต่ละประเภทจะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ยาก (พระสมบุรณ์ ปุณณปัญโญ (พุ่มจันทร์), 2554)

เป้าหมายหลักของการจัดการทรัพยากรน้ำ คือเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำได้แก่ การขาดแคลนน้ำอุทกภัยคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ให้ปัญหาบรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไปและเพื่อให้ทุก ๆ สิ่งในสังคมทั้งคนสัตว์และพืช ฯลฯ มีการดำเนินชีวิตที่ดีมีความหลากหลายทางชีวภาพพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง (กรมทรัพยากรน้ำ, 2563) มุ่งเน้นกระบวนการประสานงาน การพัฒนาและการบริหารทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญโดยมุ่งหวังให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติและภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพโดยมีระบบบริหารจัดการองค์กรระบบกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรม ยั่งยืนโดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ (พงศธร โสภานันท์ และคณะ, 2547) เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและชุมชนในการร่วมกันจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในอดีตการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในภาครัฐเป็นการลงทุนทั้งในระดับการศึกษาการสำรวจการออกแบบ การก่อสร้างการส่งน้ำและบำรุงรักษาลดอายุการใช้งานของโครงการแต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับชาติ World Trade Organization (WTO) หรือ Asian Development Bank (ADB) ที่มีเงื่อนไขต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่ต้องการให้ผู้ใช้น้ำได้มีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการรวมถึงการบำรุงรักษาระบบชลประทานที่ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์โดยตรงดังนั้นเทคโนโลยีต่างที่ภาครัฐได้พัฒนามาในอดีตจำเป็นต้องเผยแพร่และถ่ายทอดให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบเพื่อให้สามารถบริหารจัดการด้วยตัวเองดังนั้นการจัดระบบการควบคุมการใช้น้ำชลประทานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดขอบเขตและบทบาทของภาครัฐและผู้ใช้น้ำในอนาคต (พงศธร โสภานันท์ และคณะ, 2547)

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีหลักสำคัญ 5 ประการ (ปราโมทย์ ไม่กล้า, 2541) ดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งน้ำหรือการจัดการน้ำมุ่งถึงการจัดหาน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของกรมทรัพยากรน้ำวางแผนการใช้น้ำอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดมีการใช้อย่างยั่งยืน

2. การจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพงานจัดสรรน้ำและใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละลุ่มน้ำจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการงานจัดสรรและการใช้ทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ

3. การอนุรักษ์แหล่งน้ำในลุ่มน้ำลุ่มน้ำประกอบด้วยพื้นที่ต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำ พื้นที่ต้นน้ำต้องอนุรักษ์ระบบป่าในแหล่งน้ำธรรมชาติบางแห่งต้นเขนมัวซึ่งพืชสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาน้ำให้มีคุณภาพดีเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องร่วมมือกันรักษาแหล่งน้ำดูแลน้ำให้มีคุณภาพ

4. การแก้ไขปัญหาทั่วมน้ำท่วมเป็นกิจกรรมสำคัญเพราะธรรมชาติประเทศไทยเราตั้งอยู่ในเขตฝนตกมากในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคมในเขตภาคเหนือ

5. การควบคุมคุณภาพน้ำซึ่งในขณะนี้ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศทั้งในชุมชนเล็กชุมชนใหญ่รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรมประสบปัญหาเน่าเสีย

นอกจากนี้ ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำควรยึดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาแบบทางสายกลางรวมถึงการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์ (ปราน สุวรรณมงคล, 2540)

สรุปได้ว่า หลักในการบริหารจัดการน้ำที่สำคัญคือการวางแผนในการจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดปัญหาขาดน้ำและน้ำท่วม เมื่อกำหนดเป้าหมายแล้วก็ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ จากนั้นจัดสรรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพไม่มากไม่น้อย อนุรักษ์แหล่งน้ำเอาไว้ให้เกิดความยั่งยืน แก้ไขปัญหาเมื่อเกิดน้ำท่วมหรือภัยธรรมชาติ โดยวางแผนเตรียมการไว้ล่วงหน้า ควบคุมปริมาณน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งาน ไม่ให้มากเกินไปจนก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมจนท่วมได้ และประการสุดท้ายคือการรักษาคุณภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย โดยกิจกรรมทั้งหมดจะต้องมีการบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคประชาชนเพื่อหาแนวร่วมและสร้างค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำทั้งการใช้น้ำอย่างถูกวิธีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักธรรมาภิบาล

หลักการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) หรือหลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยเราเพราะหลักธรรมาภิบาลก็คือ การบริหารที่สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิผลและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยสามารถเสนอข้อเรียกร้องมีการรวมตัวของประชาชน กลุ่มมวลชนผู้ใช้แรงงานและองค์กรภาคเอกชน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐ ตลอดจนการประกอบธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนโดยรวมและสังคมไทยเติบโตด้วยความแข็งแกร่ง

สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้ประเทศชาติมีความสงบสุข และพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เริ่มนำมาใช้กันเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา โดยปรากฏในรายงานของธนาคารโลก เมื่อปี ค.ศ. 1989 เมื่อแนวความคิด Good Governance เข้ามาในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2540 ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน และการปกครองในปัจจุบัน เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์ และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น ธรรมาภิบาลหรือ เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการ เพราะเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงานมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนอง ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจ ร่วมกันนั้น (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2545)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ในเอกสาร Governance for Sustainable Human Development และส่งผลให้แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล ได้รับความสำคัญมากขึ้นและกลายเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาระดับสากล ในช่วงปี ค.ศ. 1995 ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้จัดประชุมองค์การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศได้แก่ ธนาคารโลก (World Bank) องค์การพัฒนาสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา เป็นต้น แล้วทำให้แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) กลายเป็นข้อสรุปในการกำหนดเงื่อนไข ในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและการช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนโดยในตอนแรกเริ่มนั้น หลักธรรมาภิบาลได้เน้นให้ความหมายกว้าง ๆ คือ โครงสร้างและรูปแบบของระบอบทางการเมือง กระบวนการและขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในทางการเมืองใช้เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศและความสามารถของผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานและเครือข่ายในองค์กรผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินตามแนวทางธรรมาภิบาล และต่อมาธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะภายหลังจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2563)

สำหรับประเทศไทย หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในช่วงหลังเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทั้งนี้มีสาเหตุจากการทำ

หนังสือแสดงเจตจำนงในการขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) จำนวน 1,702 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐบาลไทยได้ให้คำมั่นว่าจะต้องสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการภาครัฐให้ได้ ดังนั้น แนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นส่วนหนึ่ง ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับข้อตกลงในการรับความช่วยเหลือดังกล่าวพบว่า หลักธรรมาภิบาลได้ถูกกำหนดไว้ในเจตนารมณ์ของกฎหมายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตามลำดับ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติผลต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี โดยได้ระบุถึงหลักการสาระสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ 6 หลักดังนี้ 1) หลักนิติธรรมเป็นการตรากฎหมายและกฏข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับทางสังคม อันจะทำให้สังคม ยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฏข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกของการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส ให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีการบวนการที่เอื้อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน 4) หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ 5) หลักความรับผิดชอบเป็นการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและการกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน 6) หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้มีการประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่ารวมถึงสร้างสรรค์สินค้าและการให้บริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน และต่อมาหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษาและองค์การบริการส่วนตำบล เป็นต้น

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะต้องเป็นไปตามหลักการข้างต้นดังที่กล่าวมาแล้วโดยมุ่งประโยชน์ในการใช้สอยเป็นหลักและแก้ไขปัญหาทั่วทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง ทั้งนี้ทั้งนั้นในกระบวนการของการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวในทางปฏิบัติจริงยังมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องเนื่องจากประชาชนบางพื้นที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังตามหลักของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการประยชน์หลักการวิธีการต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้วย โดยใช้การบริหารทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน กระบวนการสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำ ผืนดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ และสวัสดิการสังคมในทางแนวที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่ทำลายและรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศที่สำคัญ น้ำควรได้รับการจัดการภายใต้ขอบเขตความเป็นลุ่มน้ำ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (GWP-TAC, 2000) ซึ่งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานก็คือ กระบวนการจัดการน้ำที่มองเป็นองค์รวม (Holistic) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการจัดสรรน้ำ และการควบคุมการใช้น้ำในบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และเป้าหมายของสิ่งแวดล้อม การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การตั้งราคาน้ำการเรียกเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำตามปริมาณน้ำที่ใช้ หรือตามประเภทพืชที่เพาะปลูกในอัตราที่สะท้อนถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการจัดหาน้ำ ดังเช่น การเก็บเงิน “ค่าเบี่ยน้ำ” ในการจัดการน้ำของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลกลางต้องจ่ายค่าเบี่ยน้ำประมาณร้อยละ 67 รัฐบาลท้องถิ่นหรือจังหวัดซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้จัดการอ่างเก็บน้ำต้องจ่ายร้อยละ 20 - 23 และเกษตรกรต้องร่วมจ่ายด้วยประมาณร้อยละ 10 - 13 เป็นต้น หรือการลดการใช้น้ำโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำ เป็นต้น อีกทั้งการกำหนดสิทธิในน้ำ ซึ่งอาจกระทำโดยการออกใบอนุญาต การกำหนดการจัดเก็บค่าน้ำเพื่อคืนเงินลงทุน (Cost Recovery) ภายใต้กลไกตลาดเสรี ทั้งนี้ เพื่อให้สิทธิการใช้น้ำสามารถจำหน่ายหรือถ้ายโอน เปลี่ยนเจ้าของได้เหมือนกับโฉนดที่ดิน เพื่อให้เกิดการใช้น้ำที่คุ้มค่า (World Bank, 1989) ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งองค์การทางสังคมเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ (Blau, P. M. & Scott, R., 1962) ที่มีแนวทางสู่การปฏิบัติในทางแก้ปัญหาวิกฤตอุทกภัย ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงพยายามแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและระบบในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ (เสาวนีย์ วิจิตรโกสม, 2551)

เมื่อมองในแง่ของธรรมาภิบาลแล้วการบริหารจัดการน้ำจะเป็นแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการที่หลากหลายให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักนิติธรรม บริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย และระเบียบทางสังคมรวมทั้งจารีตประเพณีของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ตามที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 112 ก เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561 ที่ผ่านมานั้น โดยจะใช้บังคับเมื่อพ้นสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือวันที่ 27 มกราคม 2562 เว้นแต่บทบัญญัติในหมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ และมาตรา 104 ให้บังคับใช้ เมื่อพ้นกำหนด 2 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้บังคับใช้เป็นต้นไป เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า โครงสร้างของ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 9 หมวด และบทเฉพาะกาล จำนวน 106 มาตรา ได้แก่ หมวด 1 ทรัพยากรน้ำ หมวด 2 สิทธิในน้ำ หมวด 3 องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ หมวด 5 ภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม หมวด 6 การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ หมวด 7 พนักงานเจ้าหน้าที่ หมวด 8 ความรับผิดชอบทางแพ่งในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ และหมวด 9 บทกำหนดโทษ ทั้งนี้ การจัดสรรน้ำของประเทศ ได้คำนึงถึงน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค การรักษาระบบนิเวศ จารีตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) กำหนด

นอกจากนี้ โครงสร้างของ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ยังได้แบ่ง การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ (มาตรา 41) เป็นสามประเภท คือ การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศ จารีตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย การใช้น้ำประเภทที่สอง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อ การอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น การใช้น้ำประเภทที่สาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ เพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง โดยการใช้ประเภทที่สองและประเภทที่สามจะต้องมีการขออนุญาตใช้น้ำ

2. หลักคุณธรรม บริหารจัดการน้ำโดยยึดเอาหลักคุณธรรมเป็นใหญ่ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงและยึดเป็นบรรทัดฐานคือ ความเสมอภาคและเท่าเทียมในการบังคับใช้ทางกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ หากเมื่อพิจารณาถึงการบังคับใช้ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ดังข้อแรกแล้วนั้นจะพบว่า การใช้น้ำเพื่อการสาธารณะได้แยกประเภทไว้หลากหลาย ดังนั้น การใช้บรรทัดฐานตามหลักธรรมมาภิบาลในด้านหลักคุณธรรมแล้วจึงมุ่งไปที่การบริหารงานของผู้ใช้เป็นหลัก

3. หลักความโปร่งใส บริหารจัดการน้ำโดยปราศจากอคติความลำเอียง ตรงไปตรงมา มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำที่ตรวจสอบได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ หน่วยงานของภาครัฐควรจัดทำศูนย์ความรู้ (Knowledge Center) ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการบริหารจัดการน้ำ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ หรือเพจทางสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ และสามารถร้องเรียนร้องทุกข์กล่าวโทษในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐได้

4. หลักความมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ เปิดให้มีกลองแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการบริหารพัฒนาปรับปรุง ทั้งนี้รูปแบบการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำนั้นมีหลายรูปแบบเช่น การให้ตัวแทนชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำที่ภาครัฐจัดสรรให้อาจจะเป็นคลองชลประทาน เหมือง ได้เข้ามาช่วยกันขุดลอก กำจัดวัชพืช หรือกำหนดเวลาสูบน้ำเข้าพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร เป็นต้น

5. หลักความรับผิดชอบ ให้สิทธิในการเข้าถึงและใช้น้ำ และสิทธิในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างจิตสำนึกในคุณค่าของน้ำการใช้น้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนจิตสำนึกในการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ทั้งนี้ในการรับผิดชอบนั้น มุ่งประเด็นไปที่การทำงานผู้นำของภาครัฐเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชน และสังคมโดยภาพกว้าง

6. หลักความคุ้มค่า บริหารจัดการน้ำโดยใช้ทรัพยากรบุคคลและทุนรวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่า วางแผนการใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการน้ำในระยะยาว เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้จะดูที่การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐเป็นหลัก และพื้นที่หรือส่วนงานที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับความเสมอภาคและเท่าเทียม

สรุป

การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาลเน้นการบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ได้อย่างคุ้มค่า พร้อมทั้งมุ่งในการแก้ไขปัญหาทั่วมและการขาดแคลนน้ำในการเกษตรและอุปโภคบริโภค และภาคอุตสาหกรรม โดยการบริหารจัดการรักษาพัฒนาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการใช้งาน ทั้งในภาวะน้ำขาดและน้ำเกิน ซึ่งหลักในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ กับหลักธรรมาภิบาล คือ ใช้หลักนิติธรรม วางระเบียบ ออกข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ ในการใช้น้ำ และบริหารจัดการน้ำ ใช้หลักคุณธรรมในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเสมอภาค ส่งเสริมให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน

มีระเบียบวินัย ใช้หลักความโปร่งใสบริหารจัดการน้ำที่สามารถตรวจสอบได้ทุกระบวนการ ใช้หลักการมีส่วนร่วมให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจและรับประโยชน์ร่วมกัน ใช้หลักความรับผิดชอบต่อสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนได้รู้เข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อการใช้น้ำและอนุรักษ์แหล่งน้ำ ใช้หลักความคุ้มค่าในการบริหารจัดการน้ำ ใช้ทรัพยากรบุคคลและทุนรวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างคุ้มค่าให้สามารถใช้งานได้ในระยะยาวเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำ. (2563). การจัดการทรัพยากรน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2563 จาก <http://www.dwr.go.th/contents>
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (2558). แผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2540). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ปราโมทย์ ไ้มักลัด. (2525). คู่มืองานเชื่อมดินขนาดเล็กและฝาย. นนทบุรี: สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน.
- _____. (2541). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พงศธร โสภากพันธุ์ และคณะ. (2547). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องการจัดการน้ำชลประทานสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระสมบุรณ์ ปุณณปัญโญ (พุ่มจันทร์). (2554). บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุดอยผาฮ่อม ในการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลแม่สาบอำเภอสะเมิงจังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2545). ประเทศไทยในบริบทใหม่ของการแข่งขันในเวทีโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- เสาวนีย์ วิจิตรโกสม. (2551). การจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2563). แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>.

เอกรัฐ กุศลสูงเนิน. (2563). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/ekkaratoh/>

Blau, P. M. & Scott, R. (1962). Formal Organization. Sanfransisco: Charkdler publishing Co.,Ltd.

GWP - TAC. (2000). Integrated Water Resources Management. TAC Background papers. Stockholm: Global Water Partnership.

World Bank. (1989). Underlying Litany of Africa. Retrieved September 2, 2014, from <http://web.worldbank.org>